

ชื่อเรื่อง วิเคราะห์ภูมิปัญญาจากวรรณกรรมอีสาน เรื่อง กำพรว้าไก่อ่แก้ว

ผู้วิจัย ว่าที่ร้อยตรีภูวนาท มาตบรุม ปริญญา ศศ.ม.ภาษาไทย (ภาษากับภูมิปัญญาไทย)

กรรมการที่ปรึกษา ผศ.ดร.สุกฤษ สมจิตศรีปัญญา ประธานกรรมการ
ผศ.พรชัย ศรีสารคาม กรรมการ
ผศ.ประทวน บุญปลก กรรมการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 2553

บทคัดย่อ

วรรณกรรมพื้นบ้านอีสานมีความสำคัญต่อสังคมทั้งทางด้านวรรณศิลป์และโครงสร้างหน้าที่สังคมของผู้เป็นเจ้าของ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่อง กำพรว้าไก่อ่แก้ว ได้บันทึกภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานไว้ทั้งทางวรรณศิลป์และสังคม ผู้วิจัยจึงนำมาศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบ เพื่อทราบชัดถึงภูมิปัญญาดังกล่าว งานวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์นี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาภูมิปัญญาเกี่ยวกับวรรณศิลป์ด้านการใช้คำ โวหาร ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อ การดำรงชีวิตในครอบครัว การปกครอง และการประกอบอาชีพ โดยการวิจัยเอกสารและภาคสนาม มีการสัมภาษณ์ผู้รู้ประกอบ ทั้งหมดเลือกโดยวิธีสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือทางการวิจัยใช้แนวทางวิเคราะห์วรรณกรรมและแบบสัมภาษณ์ชนิดไม่มีโครงสร้าง ระยะเวลาที่ทำการวิจัยระหว่างเดือน เมษายน พ.ศ. 2552 ถึงเดือนกันยายน 2553 วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า ภูมิปัญญาด้านวรรณศิลป์การใช้คำที่สำคัญมี 2 ประเภท คือ การใช้คำภาษาบาลีในสาระสำคัญ เช่น ประณามพจน์ การเริ่มและจบตอน เป็นจุดเน้นบท ทำให้วรรณกรรมมีลักษณะเป็นชาดก ผู้อ่านผู้ฟังเกิดศรัทธา นอกจากนี้ก็มีการใช้คำภาษาถิ่นอีสานทำให้ผู้อ่านผู้ฟังส่วนใหญ่เป็นชาวอีสานเกิดความซาบซึ้ง เช่นคำว่า อ่านแล้วให้อื่นตอง ตอนลอยขึ้นฟ้าก็ว่า ไปย่องย่อง เป็นต้น ด้านการใช้โวหารได้ใช้โวหารหลายอย่าง เช่น บรรยายโวหารให้รู้เรื่องราว อุปมาโวหาร ยกเรื่องราวเปรียบเทียบให้เห็นจริง พรรณนาโวหาร ใช้ข้อความให้เกิดสะท้อนอารมณ์และเทศนาโวหาร ได้ชักนำให้ละชั่วทำความดี ภูมิปัญญาท้องถิ่นมี ความเชื่อในศาสนาพราหมณ์เชื่อในเทวดาเช่นพระพรหม ในศาสนาพุทธคือ เชื่อพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ โดยเฉพาะพระธรรมมีภูมิปัญญาหลายอย่างที่สำคัญ เช่น เชื่อผลของการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ทำดีเป็นบุญ ทำชั่วเป็นบาป เป็นเวรมักเรียกรวมกันว่าเวรกรรม แต่ความเชื่อที่สำคัญรองลงมาอีกอย่างหนึ่งคือ ธรรมเนียมหัวขอกัตถุญกตเวทิตา ที่กำพรว้าไก่อ่แก้วแสดงออกอย่างชัดเจนต่อมารดา จนมีระบุไว้ตอนท้ายเรื่องกำพรว้าไก่อ่แก้วว่าเป็นนิทานธรรม การดำรงชีวิตในครอบครัวมีการเลี้ยงดูกันอย่างอบอุ่น แต่งงาน

สืบเชื้อสาย นับถือสายญาติ เคารพเชื่อฟังผู้หลักผู้ใหญ่ ด้านการปกครองมี 2 ระดับ คือ การปกครองบ้านเมือง มีพระราชาเป็นประมุข เสนาอำมาตย์เป็นผู้ปฏิบัติราชการสนองพระราชาโองการ พระราชามีอำนาจเด็ดขาดและการปกครองครอบครัวมีบิดามารดาเป็นหัวหน้าครอบครัว ปกครองลูกด้วยความรัก ตามใจลูกในสิ่งที่คิดว่าเป็นสิ่งดีงามตามฮีตครอง การประกอบอาชีพมี 3 ประเภท ได้แก่ อาชีพเกษตรกรรมเน้นการทำนาทำสวน การแลกเปลี่ยนสิ่งของกับสิ่งของที่ได้จากอาชีพเกษตรกรรม และเก็บรวบรวมสิ่งของจากป่าไปแลกเปลี่ยนตามหมู่บ้านต่างๆ (คว่าบ้าน) และอาชีพรับใช้พระราชา เช่น เสนาอำมาตย์

โดยสรุป ภูมิปัญญาด้านวรรณศิลป์มีการใช้คำภาษาบาลีเพื่อให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์น่าศรัทธา อีกส่วนหนึ่งก็ใช้คำภาษาถิ่นให้คนอีสานผู้เป็นเจ้าของภาษาเข้าใจอย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้ก็มีการใช้บรรยายโวหาร อุปมาโวหาร พรรณนาโวหาร และเทศนาโวหาร ทำให้วรรณคดีมีความไพเราะซาบซึ้ง ส่วนด้านสังคมมีความเชื่อถือในพระรัตนตรัยเป็นสำคัญ ด้านครอบครัวก็อยู่ร่วมกันแบบญาติพี่น้องเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ คือชอกันกันได้ การปกครองเมืองมีพระราชาเสนาอำมาตย์ปกครอง ครอบครัวมีบิดามารดาเป็นผู้ปกครองสำคัญ ส่วนอาชีพมีอาชีพเกษตรกรรมทำนาทำสวน และอาชีพรับใช้พระราชา เช่น เสนาอำมาตย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

TITLE : An Analysis of Indigenous Knowledge from Isan Literary Work Entitled Kamphra Kai Kaeo

AUTHOR: Act. Sublt. Phuwanat Matburom **DEGREE M.A.** (Thai Language and Indigenous Knowledge)

ADVISORS: Asst. Prof. Dr. Suphon Somchitsipany Chairman
Asst. Prof. Phonchai Srisarakham Committee
Asst. Prof. Prathuan Boonpok Committee

RAJABHAT MAHA SARAKHAM UNIVERSITY, 2010

ABSTRACT

Isan folk literary works are important to the society in terms of literary art and social functional structure of their owners, particularly Isan local literary work entitled Kamphra Kai Kaeo. Isan indigenous knowledge has been recorded in terms of literary art and society. Thus the researcher used this literary work to study and analyze systematically in order to know clearly of the indigenous knowledge as mentioned. This study aimed to examine indigenous knowledge indigenous knowledge as mentioned. This study aimed to examine indigenous knowledge involving literary arts in terms of word usages, eloquence, local indigenous knowledge concerning religions and beliefs, living in the family, governance, and making livings by using documentary and field research. There were supplementary interviews with key informants. All of them were selected by using the purposive sampling technique. The research instruments used were a guideline for literary work analysis and an unstructured-interview form. The study was conducted from April 2009 to September 2010. The collected data were analyzed by means of a descriptive analysis.

The study findings revealed that for the indigenous knowledge in literary art, two important types of language usages were the uses of Pali words in the essences such as homage, beginning and ending parts which were very small parts, causing the literary work to have characteristics of Jatakas. Readers and audiences generated faith. Also, there were Isan dialect usages, causing readers and audiences who were mostly Isan people to generate appreciation. For example, “an laeo hai hintong” (“after reading, consider carefully”) or when rising up into the sky, “pai yong yong” (“going higher and higher”). In terms of using eloquence, several kinds

of eloquence were used such as narration to know accounts, figures of speech by giving a story to compare to see being realistic, description by using statements to generate sensation, and sermon delivery by persuading people to avoid evils and do good things. In terms of local indigenous knowledge, there were beliefs in Brahminism, gods such as Brahma; beliefs in Buddhism: beliefs in the Lord Buddha, the Dharma, and the Sangha, particularly in the Dharma there were many kinds of important indigenous knowledge such as believing in the results of good deeds providing good results, doing evils providing evil results; doing good deeds would be merits, doing evils would be sins or *vera* which are often called together as “*vera karma*”. However, one important belief next from the most was the dharma entitled *katanyu katavedi* (gratitude and repayment) which Thao Kamphra Kai Kaeo expressed so clearly to his mother that at the end of the story there was the statement identified as a tale of dharma. In terms of living in the family, there were warm rearing and taking good care of each other, marriages to adhere to the family races, upholding the relatives, and respecting and obeying the elder people. In terms of governance, there were 2 levels : country ruling with the king as the leader, soldiers and official servants as official performers to serve the royal orders. The king had absolute powers. Also, the family governance had parents as household heads. Parents reared their children with love, and pleased their children in what they believed to be good according to *hit khong* (*hit* = tradition to observe in each of the 12 lunar months of the year ; *khong* = customs to practice between people of 2 sides with 14 pairs). For living – making, there were 3 kinds of occupations : agriculture emphasizing rice farming, upland – crop farming, and gardening ; exchanges of things obtained from farming occupation and gathering forest products to barter at different villages (called *khua Ban* in Isan), and the occupation of serving the king such as soldiers and royal servants.

In conclusion, for the indigenous knowledge in terms of literary art, there were Pali word usages to generate sacredness which was good to have faith in. In other parts, dialect words were used for Isan people who were the native speakers of the dialect to comprehend deeply. In addition, there were the usages of narrations, figures of speech, descriptions, and sermon delivery, causing the literary work to have beauty and appreciation. As for the society, there were mainly beliefs in The Three Gems. In terms of the family, the people lived together as relatives and brotherhood. They were generous and kind. That was, they could ask other people

for food to eat. For the country governance, there were the king, soldiers, and royal officials to rule and govern. In the family, father and mother were important parents to control. As for occupations, their agricultural occupations were rice farming, upland – crop farming, and gardening, and an occupation of serving the king such as being soldiers and royal servants.

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY